

2013210 การอ่านเพื่อพัฒนาปัญญา

อุภาวรรณ นามศิริ





สัปดาห์ที่ 7

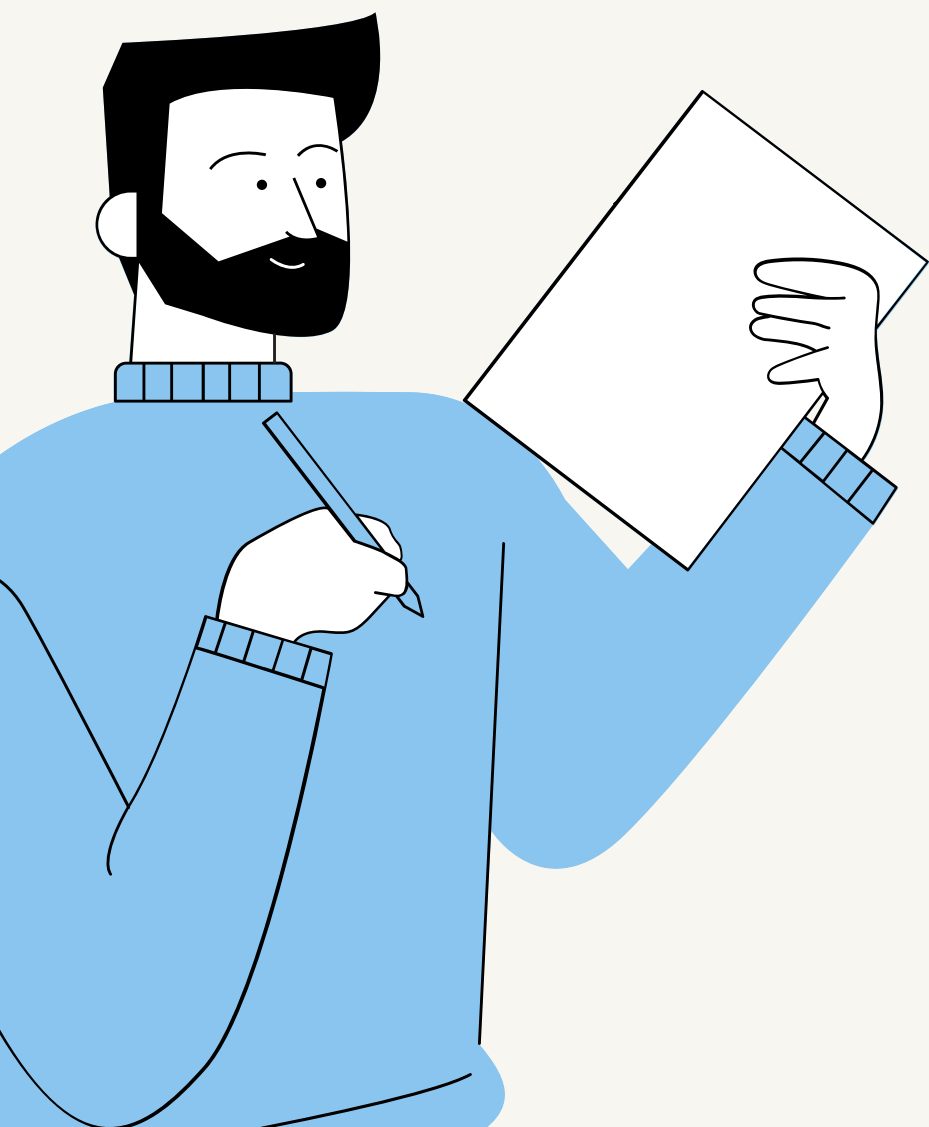
การอ่านวรรณกรรมเพื่อชีวิตและสังคม



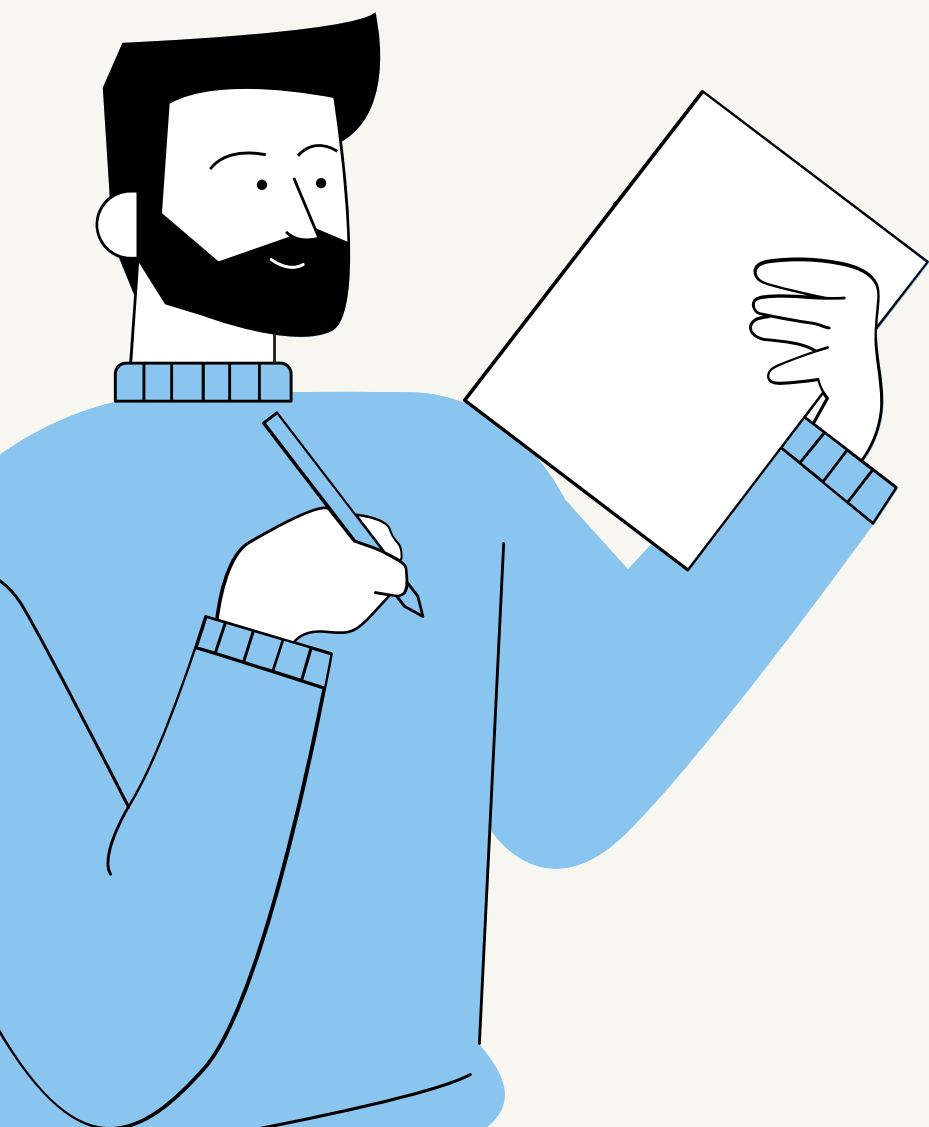
LLO 7.1 อภิปรายประเด็นปัญหาสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมได้ (CLO 2)
LLO 7.2 ประเมินคุณค่าและผลกระทบของวรรณกรรมต่อผู้อ่านและสังคมได้ (CLO 3)



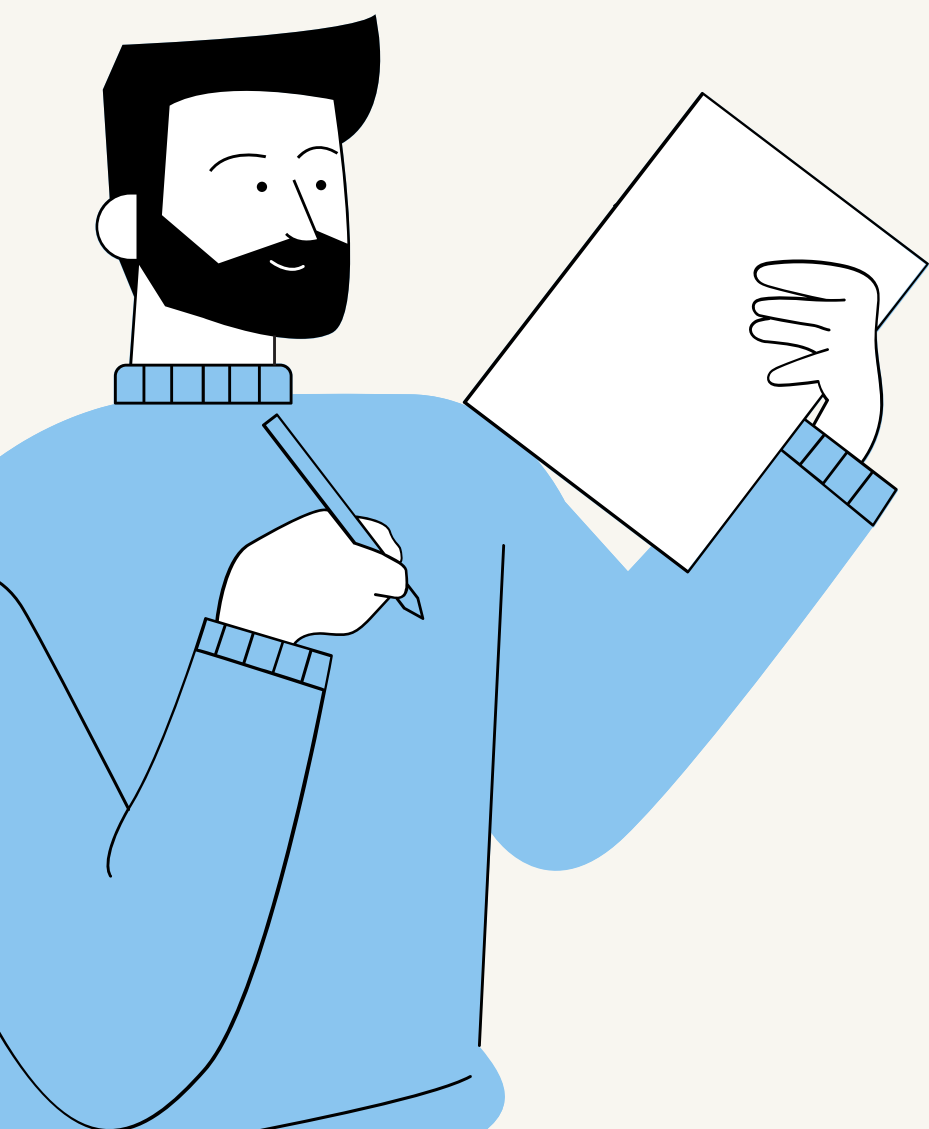
เป้าหมายคือการก่อให้เกิดปัญญา
ในการดำเนินชีวิตและการเปลี่ยนแปลงสังคม



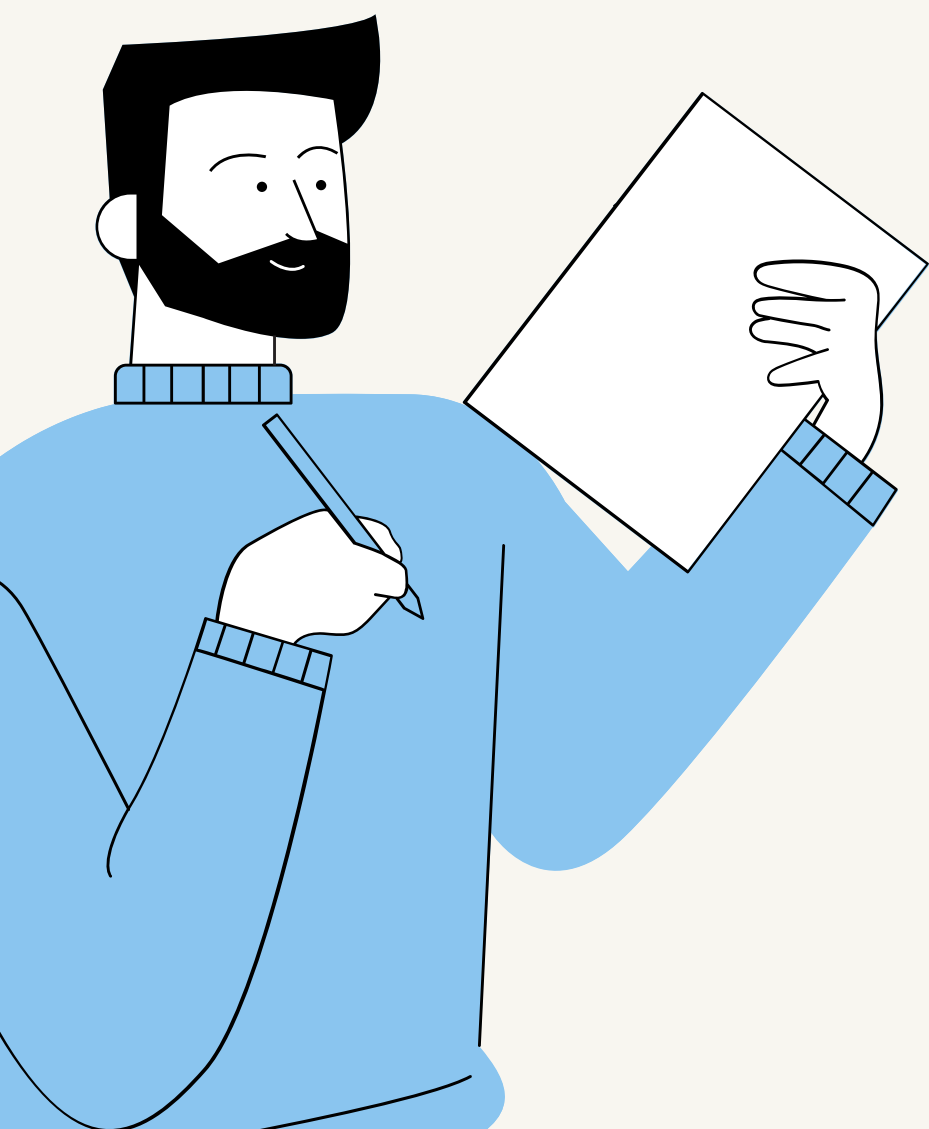
"ในชีวิตประจำวัน เราอ่านอะไรบ้างที่ทำให้เรา
รู้สึกที่เรา '**ฉลาดขึ้น**' และความฉลาดนั้นต่าง
จากการแค่ '**รู้ข่าวสาร**' อย่างไร"



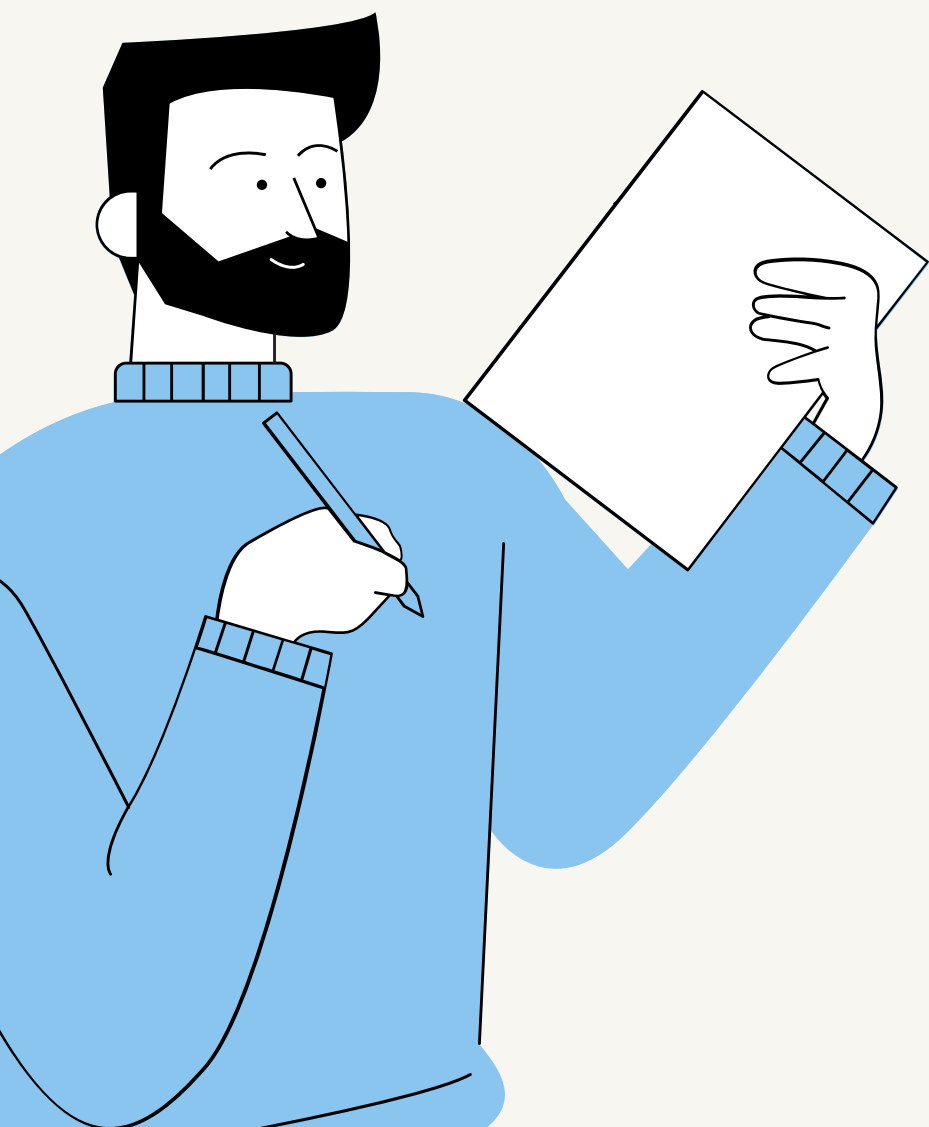
"หากเปรียบเทียบวรรณกรรมเป็น '**กระจก**' นักศึกษาคิดว่ามันสะท้อนสิ่งใดได้ดีกว่ากับ
ระหว่าง '**หน้าต่างของเรา**' (ความรู้สึคนักคิดส่วนตัว)
หรือ '**ฉากหลังที่เรายืนอยู่**' (สภาพสังคม)"



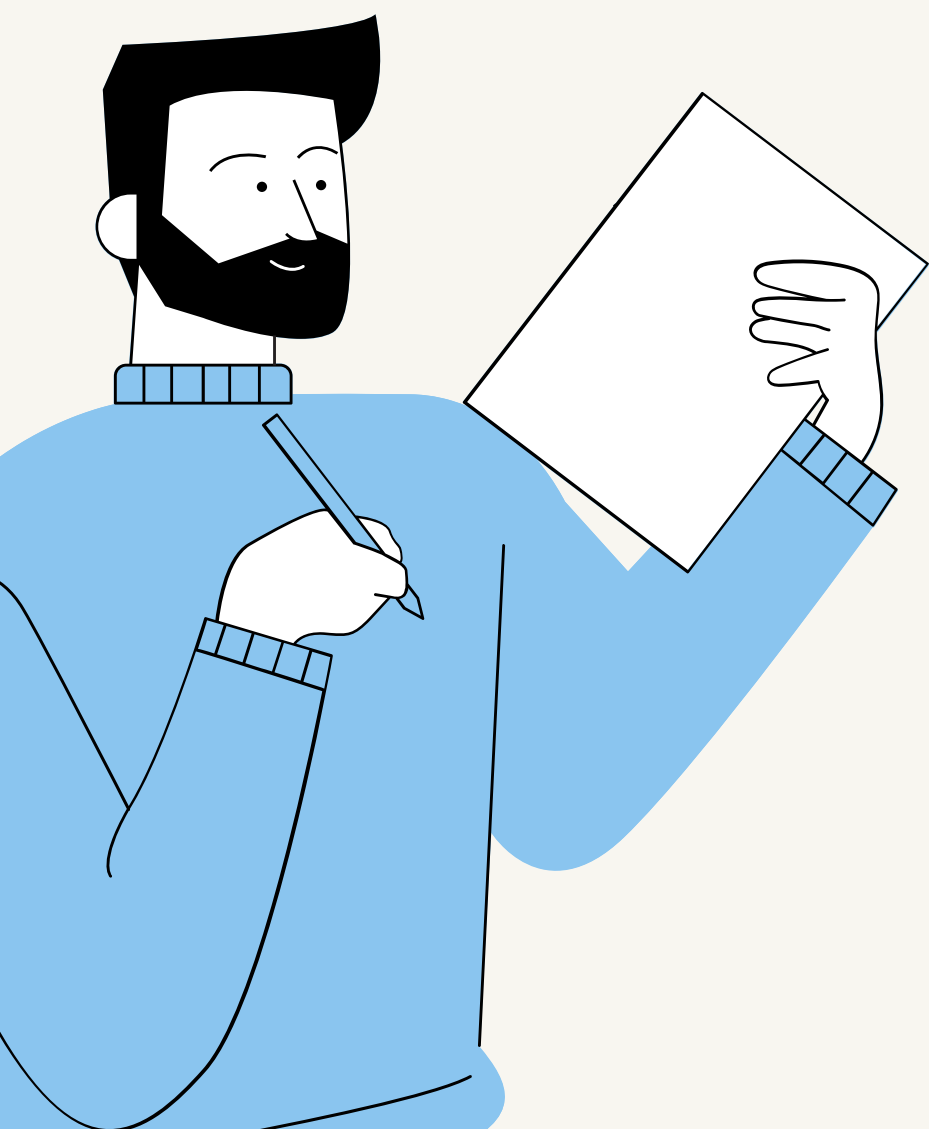
"ความทุกข์ของมนุษย์ในวรรณกรรม จำเป็นไหมที่ต้องเกิด
จากเรื่องใหญ่โตอย่างสงครามหรือภัยพิบัติ ความทุกข์เจียบๆ
ในครอบครัวหรือความโดดเดี่ยว ถือเป็นโศกนาฏกรรมหรือ
ไม่"



"การอ่านเรื่องราวที่เจ็บปวดหรือเศร้าหมอง ช่วยยกระดับ
จิตใจหรือปัญญาทางอารมณ์ (Empathy) ของเราได้อย่างไร"



"นักศึกษาคิดว่า '**ความปกติ**' ที่เราเห็นในสังคม (เช่น ระบบโศ
ตัส, ความเหลื่อมล้ำ, หรือค่านิยมบางอย่าง) แท้จริงแล้วคือ
'**สิ่งปกติ**' หรือเป็นเพียง '**มายาคติ**' ที่ถูกสร้างขึ้น"



"วรรณกรรมทำหน้าที่ '**เปิดโปง**' ความจริงที่สังคมพยายาม
ซุกซ่อนไว้ได้อย่างไร ขอให้ลองยกตัวอย่างเรื่องที่เคยผ่านตา"

นิยามของการอ่านเพื่อพัฒนาปัญญา
ที่สัมพันธ์กับวรรณกรรมสะท้อนชีวิตและสังคม



นิยามของการอ่านเพื่อพัฒนาปัญญา

เป็นกระบวนการที่ซับซ้อน ต้องใช้ความคิด
การไตร่ตรอง และการเชื่อมโยง

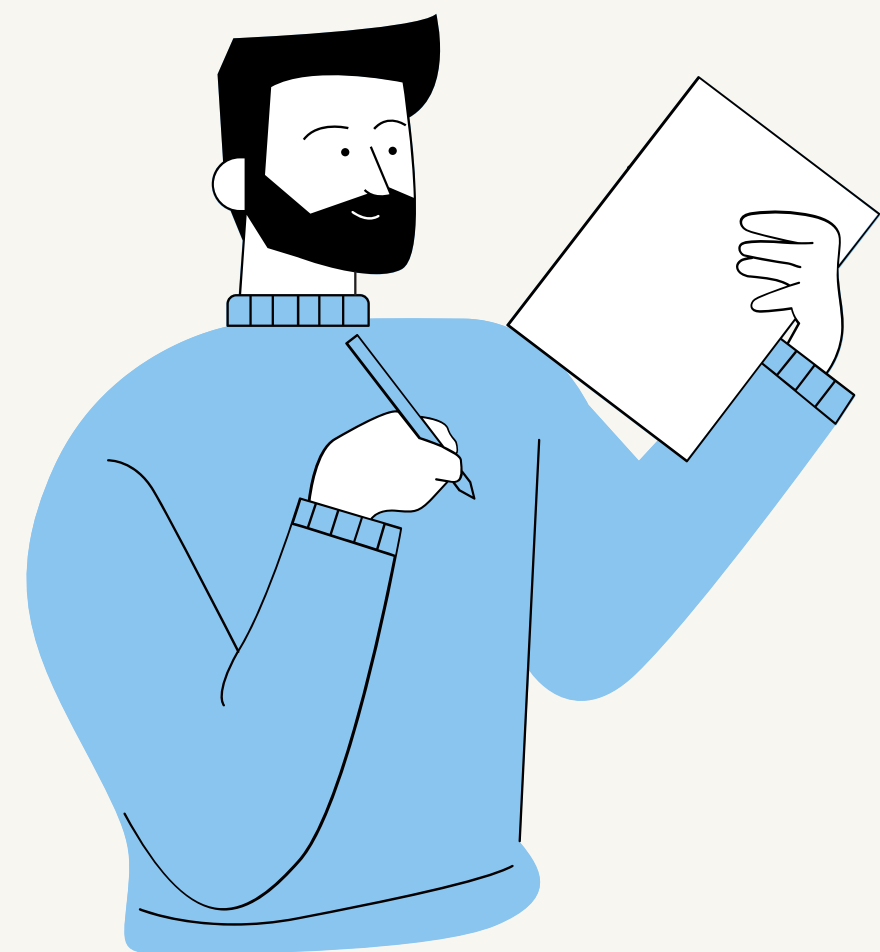


เปลี่ยนสถานะผู้อ่าน

- จากผู้อ่านที่รับสารอย่างเชื่อใจ ยอมจำนนต่อตัวอักษร
- ผู้อ่านที่ตื่นรู้ ช่างซักถาม และโต้แย้งกับสิ่งที่อ่าน

เป้าหมาย อ่านเพื่อ**ความงอกงามทางปัญญา**
และเป็น "**ผู้กระทำการ**" ที่เปลี่ยนแปลงตนเองและสังคม
ได้





ระดับของการอ่านเพื่อสร้างปัญญา

ระดับของการอ่านเพื่อสร้างปัญญา



1. การอ่านเพื่อเข้าใจความหมายตามตัวอักษร

รู้ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร (พื้นฐาน)

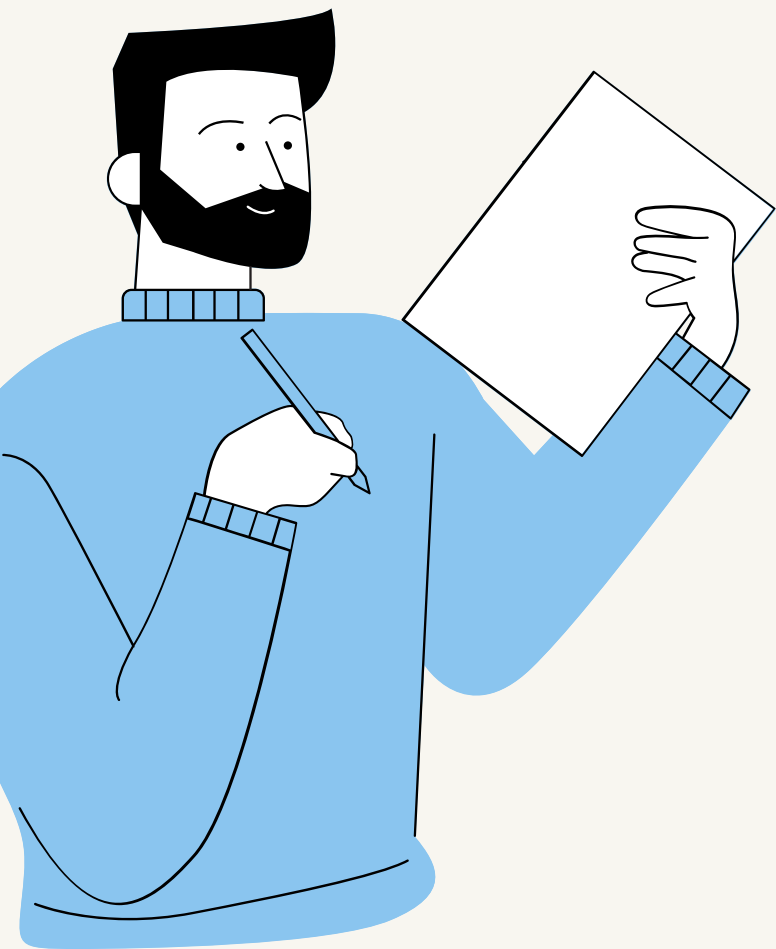
2. การอ่านเพื่อตีความและวิเคราะห์

- เข้าใจ "สัญญาะ" นัยยะแฝง และเจตนาของผู้แต่ง
- มองเห็นสิ่งที่ไม่ได้เขียนไว้ตรง ๆ

3. การอ่านเพื่อสังเคราะห์และประยุกต์ใช้

- ขั้นสูงสุดของการพัฒนาปัญญา
- นำสิ่งที่อ่านมา "สะท้อนย้อนมองตนเอง" และ "เชื่อมโยงกับสังคม" เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง

วรรณกรรมสะท้อนชีวิต



นิยาม

งานเขียนที่มุ่งสำรวจสภาพความเป็นมนุษย์ในระดับปัจเจกบุคคล

สิ่งที่สะท้อน

ความขัดแย้งภายในจิตใจ

อารมณ์ความรู้สึก รัก โลภ โกรธ หลง ความกลัว ความหวัง

สังขารชีวิต การเกิด แก่ เจ็บ ตาย

ประโยชน์ต่อปัญญา

เห็นความเปราะบาง เข้าใจว่ามนุษย์ทุกคนมีความบกพร่องและความ
เจ็บปวด

สร้างความเข้าใจลึกซึ้ง ฝึกเอาใจเขามาใส่ใจเรา ซึ่งเป็นปัญญาทาง
อารมณ์ขั้นสูง

เข้าใจความซับซ้อน ชีวิตไม่ได้มีแค่ขาวกับดำ แต่มีพื้นที่สีเทาของการ
ตัดสินใจ



กรณีศึกษา ทะเลสาบน้ำตา (สะท้อนชีวิต)

หัวข้อหลัก ความโดดเดี่ยวท่ามกลางฝูงชนใน ทะเลสาบน้ำตา

ผู้แต่ง วีรพร นิติประภา

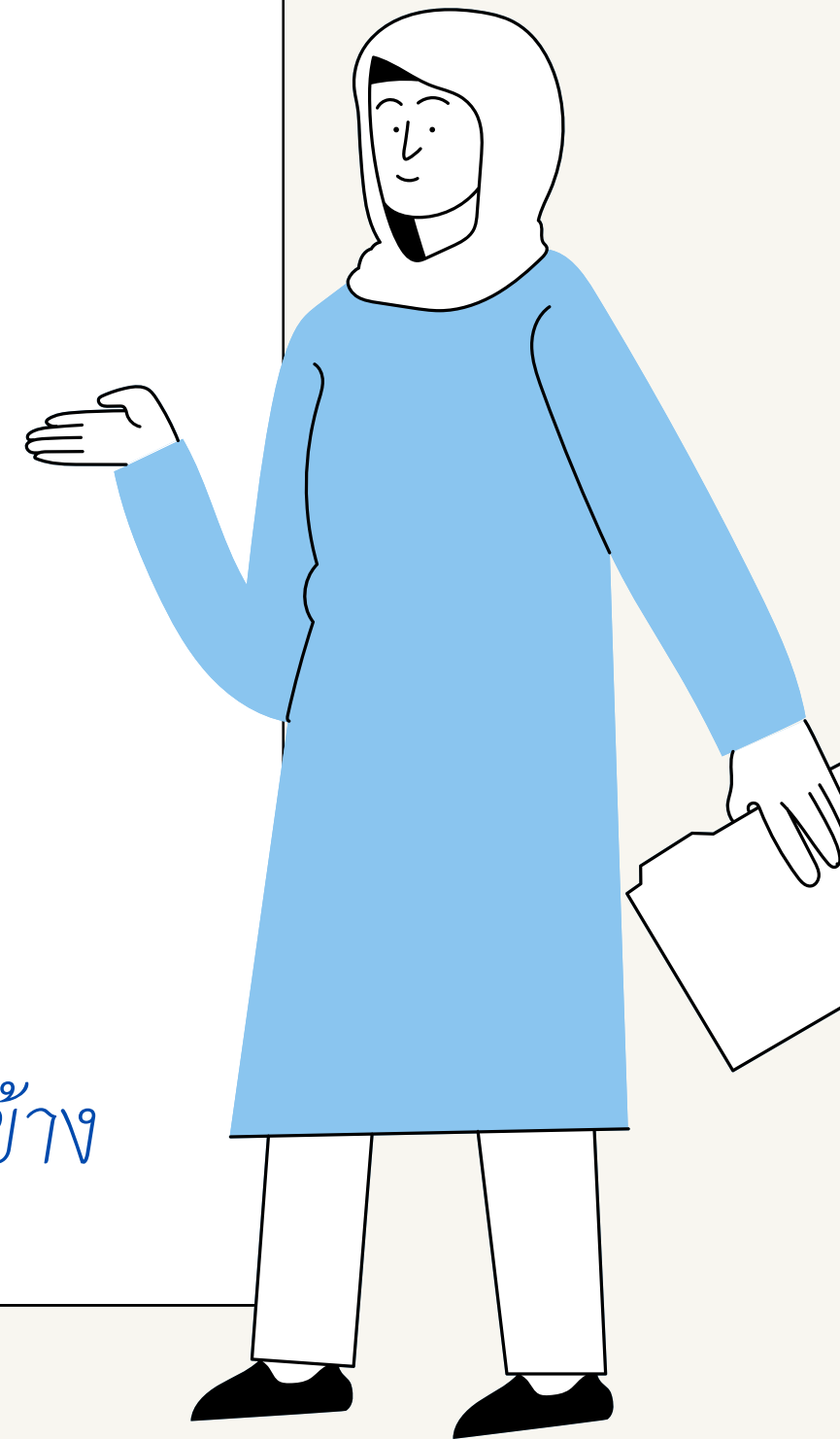
ลักษณะเด่น ใช้โครงสร้างเรื่องแบบ "สัญญนิยมมหัศจรรย์"
เพื่อสื่อสารนามธรรมให้เป็นรูปธรรม

แก่นเรื่อง

- ความสัมพันธ์ที่แตกสลายในครอบครัว
- ความโดดเดี่ยวของมนุษย์ แม้จะอยู่ในเมืองใหญ่หรือมีครอบครัว
- การเชื่อมโยงที่ขาดวัน นำไปสู่ความว่างเปล่า

บทบาทต่อนักศึกษา

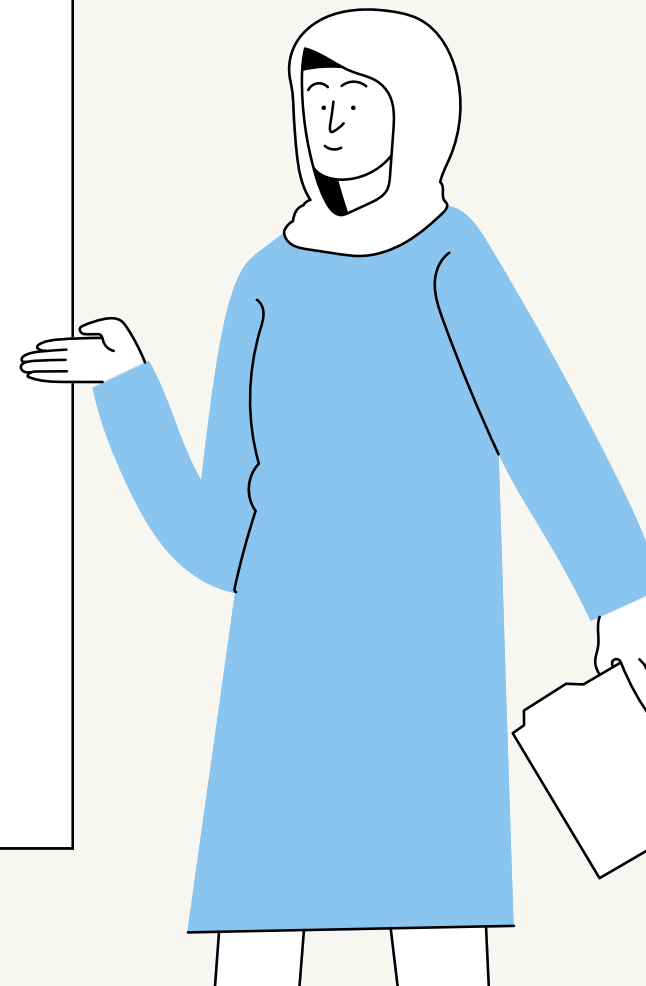
เรียกร้องให้ผู้อ่านดำดิ่งสู่ภายใน เพื่อสำรวจจิตใจตนเองและคนรอบข้าง



กรณีศึกษา ทะเลสาบน้ำตา (สะท้อนชีวิต)

หัวข้อหลัก ตัวอย่างการตีความเพื่อพัฒนาปัญญา

ตัวอย่าง 1 ภาวะความเปียกชื้นและฝนตกตลอดเวลา
ระดับตัวอักษร เด็กชายมีน้ำเปียกตัวตลอดเวลา อากาศชื้นแฉะ
ระดับปัญญา เป็นอุปลักษณ์ (Metaphor) ของ "ความเศร้าโศก"
ที่เรื้อรังและกัดกินจิตใจ เป็นสภาวะซึมเศร้าที่มองไม่เห็นแต่
สัมผัสได้



กรณีศึกษา ทะเลสาบน้ำตา (สะท้อนชีวิต)

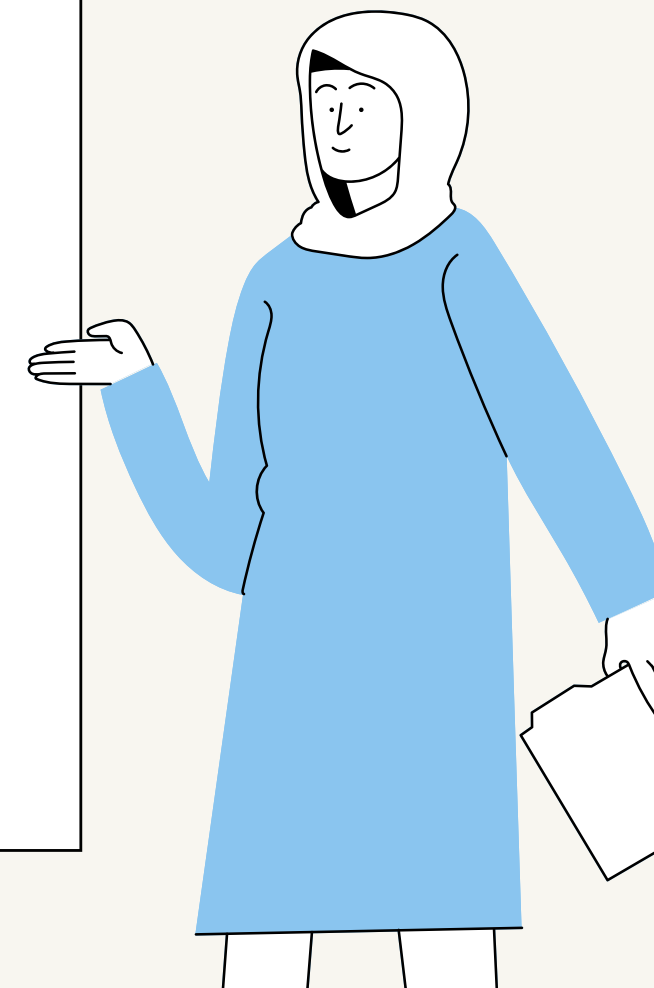
หัวข้อหลัก ตัวอย่างการตีความเพื่อพัฒนาปัญญา

ตัวอย่าง 2 ตัวละคร "ยิหวา" และ "พ่อแม่"

พ่อแม่ ตัวแทนของคนยุคใหม่ที่มุ่งสร้างวัตถุ (บ้านหลังโต) แต่หลงลืม
แก่นสารของความสัมพันธ์

ยิหวา เหยื่อของ "โรคไร้ความรู้สึก" ไม่ได้ตายเพราะโรคทางกาย แต่ตาย
เพราะความว่างเปล่าทางจิตวิญญาณ

ปัญญาที่ได้ ตระหนักว่าปัญหาชีวิตบางครั้งเกิดจากการขาดการเชื่อม
โยงทางความรู้สึก และสอนให้เราไม่ "ด้านชา" ต่อความทุกข์ของคนอื่น



วรรณกรรมสะท้อนสังคม

นิยาม งานเขียนที่ขยายขอบเขตจากปัจเจกสู่
โครงสร้างส่วนรวม

สิ่งที่สะท้อน

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับระบบการเมือง

เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม

ความไม่ชอบธรรม ความเหลื่อมล้ำ และระบบ
ชนชั้น



วรรณกรรมสะท้อนสังคม

บทบาทหน้าที่

- เปิดโปงความจริง กระชากหน้ากาก "มายาคติ" ที่สังคมหลอกกลวงว่าเป็นเรื่องปกติ
- เสียงของผู้ไร้เสียงพูดแทนคนตัวเล็กตัวน้อยที่ถูกกดทับ



กรณีศึกษา สิ่งโตนอกคอก (สะท้อนสังคม)

หัวข้อหลัก โลกดิสโทเปีย กับความจริงที่เจ็บปวด

ผู้แต่ง จิดานันท์ เหลืองเพียรสมุท

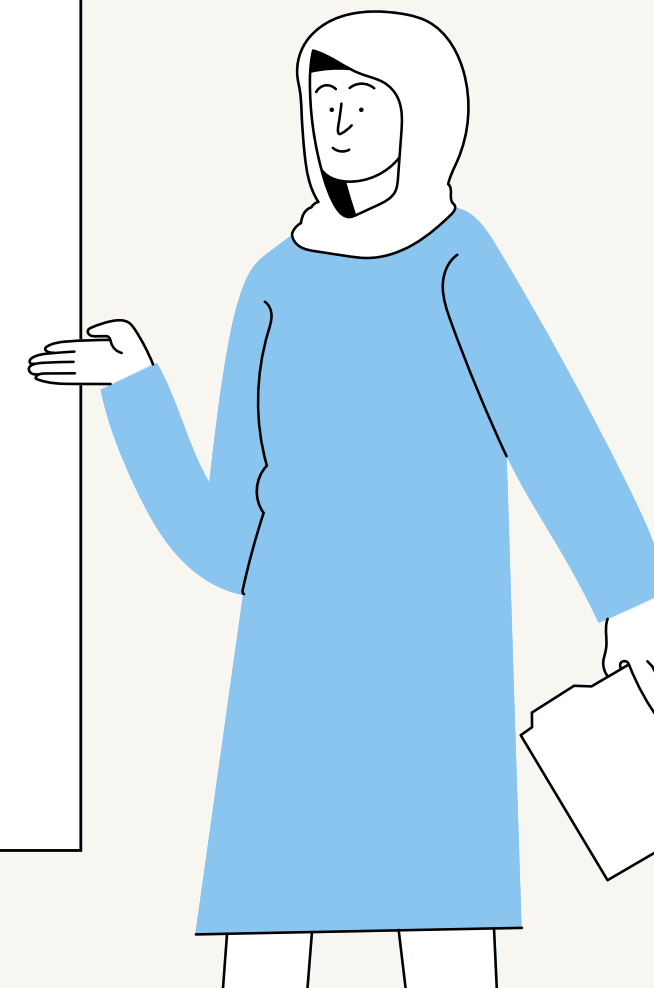
ลักษณะเด่น ใช้ฉากแฟนตาซีและโลกสมมติเพื่อลดทอนอคติ ทำให้ผู้อ่านมองเห็นปัญหาโครงสร้างได้ชัดเจนขึ้นโดยไม่รู้สึกรำคาญ

แก่นเรื่อง

- การตั้งคำถามต่อ "ความเป็นอื่น"
- อำนาจที่มองไม่เห็น และการกดขี่
- ความยุติธรรมที่ถูกบิดเบือนโดยระบบ

บทบาทต่อนักศึกษา

สร้าง "ปัญญาทางสังคม" ให้มองเห็นว่าความอยุติธรรมเกิดจากการออกแบบของระบบ ไม่ใช่เรื่องบังเอิญ



กรณีศึกษา สิ่งโตนอกคอก (สะท้อนสังคม)

ตัวอย่าง 1 เรื่อง "สิ่งโตนอกคอก" การเหยียดและแพะรับบาป

เนื้อหา สิ่งโตนอกคอกถูกขับไล่เพราะเชื่อว่าเป็นกาฬกิณี แต่ตำนานกลับบอกว่า
เป็นวีรบุรุษ

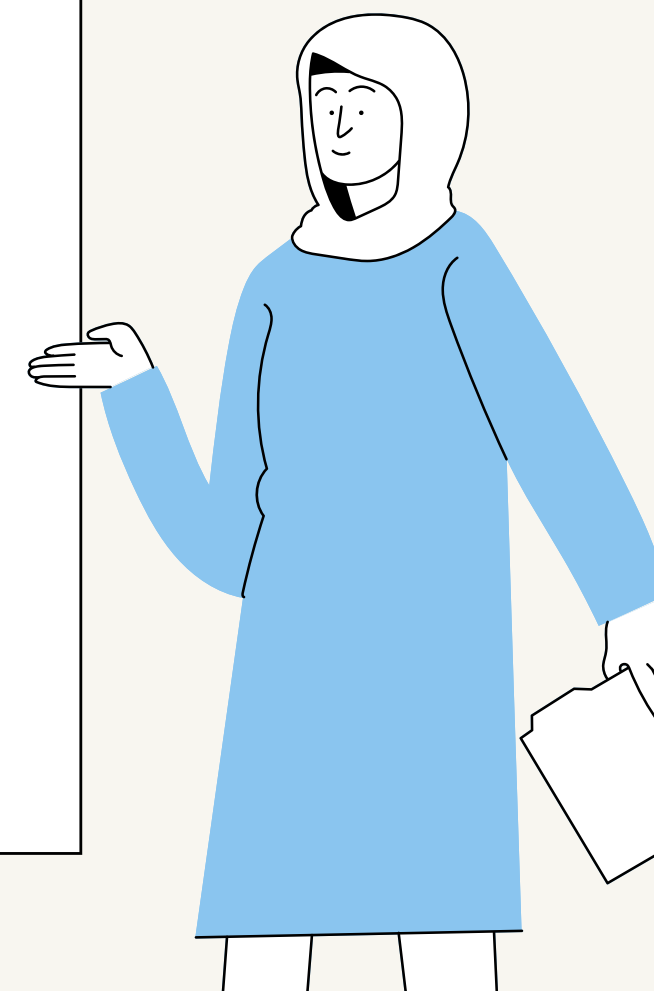
วิเคราะห์

สะท้อนการสร้าง "วาทกรรมความเกลียดชัง" และการหา

"แพะรับบาป" ของสังคมเพื่อกลบเกลื่อนปัญหาอื่น

ประเด็นคิด

ความดี/ความเลว ถูกกำหนดโดยตัวตนหรือโดยอคติของสังคม?



กรณีศึกษา สิ่งโตนอกคอก (สะท้อนสังคม)

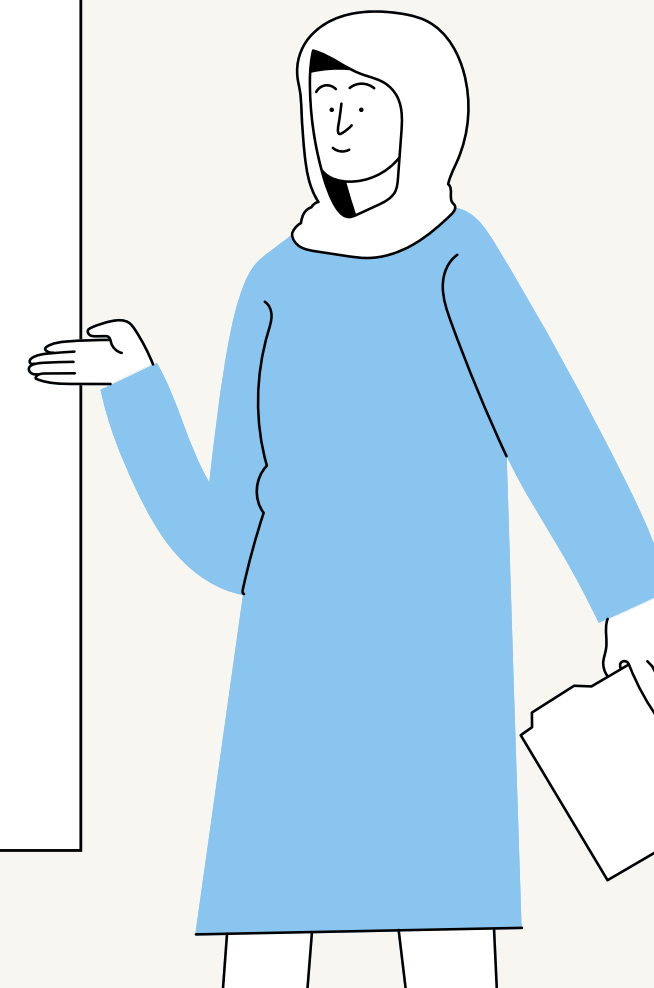
ตัวอย่าง 1 เรื่อง "สิ่งโตนอกคอก" เรื่องเกี่ยวกับการเซ็นเซอร์/ห้องสมุด
เนื้อหา การทำลายหนังสือและการควบคุมความรู้

วิเคราะห์

สะท้อนอำนาจเผด็จการที่กลัว "ปัญญา" ของประชาชน
การตัดตอนความจริงทำให้คนปกครองง่าย

ประเด็นคิด

สิ่งที่เราเชื่อว่าเป็น "ความจริง" ในปัจจุบัน ถูกคัดกรองโดยใคร?



การบูรณาการ

หัวข้อหลัก ชีวิตและสังคม: ความสัมพันธ์เชิงวิภาษวิธี

- ความเชื่อมโยง
- สังคมกำหนดชีวิต
- ชีวิตกำหนดสังคม



การบูรณาการ

หัวข้อหลัก ชีวิตและสังคม: ความสัมพันธ์เชิงภาษาวีธี

ความเชื่อมโยง

ชีวิตและสังคมแยกจากกันไม่ขาด
มีอิทธิพลต่อกันและกัน



การบูรณาการ

หัวข้อหลัก ชีวิตและสังคม: ความสัมพันธ์เชิงภาษาวีธี

สังคมกำหนดชีวิต

ตัวอย่างจาก สิ่งโตนอกคอก

โครงสร้างสังคมที่กดขี่ บีบบังคับให้ปัจเจกต้อง
เลือกจะเป็นผู้ถูกกระทำหรือกบฏ



การบูรณาการ

หัวข้อหลัก ชีวิตและสังคม: ความสัมพันธ์เชิงวิภาษวิธี

ชีวิตกำหนดสังคม

ตัวอย่างจาก ทะเลสาบน้ำตา

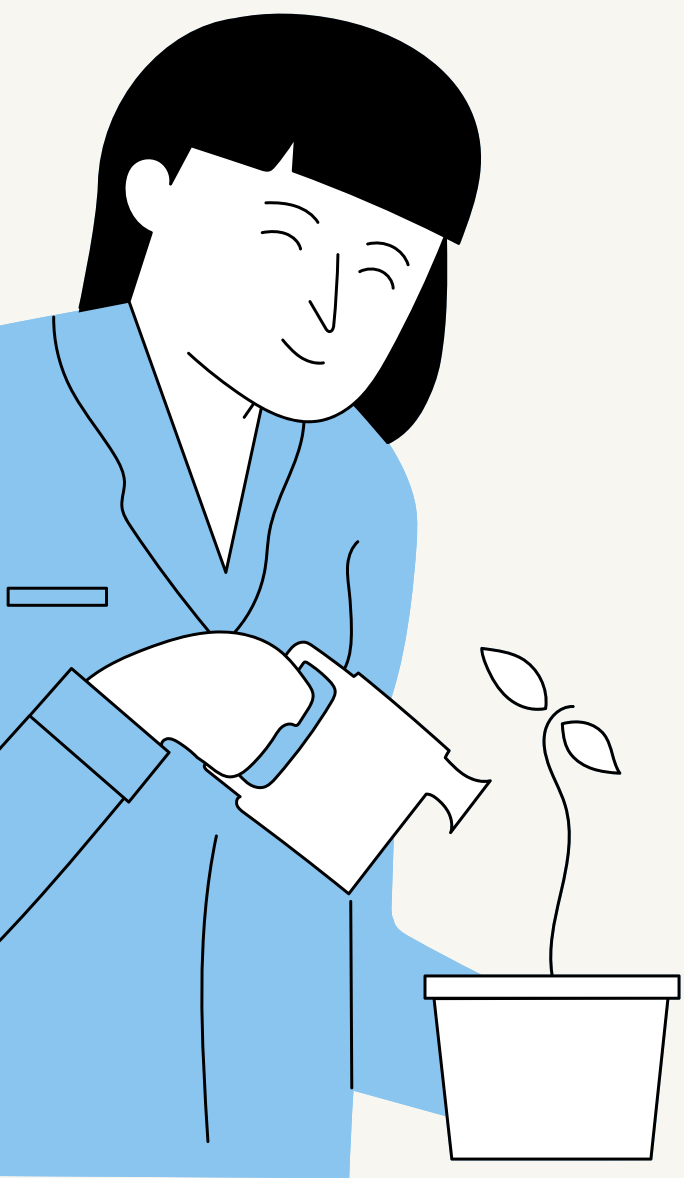
ปัญหาครอบครัวและความล้มเหลวส่วนบุคคล เมื่อรวม
กันมากๆ กลายเป็นปัญหาสังคม (สังคมไร้ราก/บริโภคนิยม)

การอ่านเพื่อพัฒนาปัญญาต้องมองเห็นทั้งสองด้านพร้อมกัน
คือ **เข้าใจใจคน** และ **เข้าใจกลไกสังคม**



ปัญญาที่งอกงามจากการอ่านวรรณกรรม

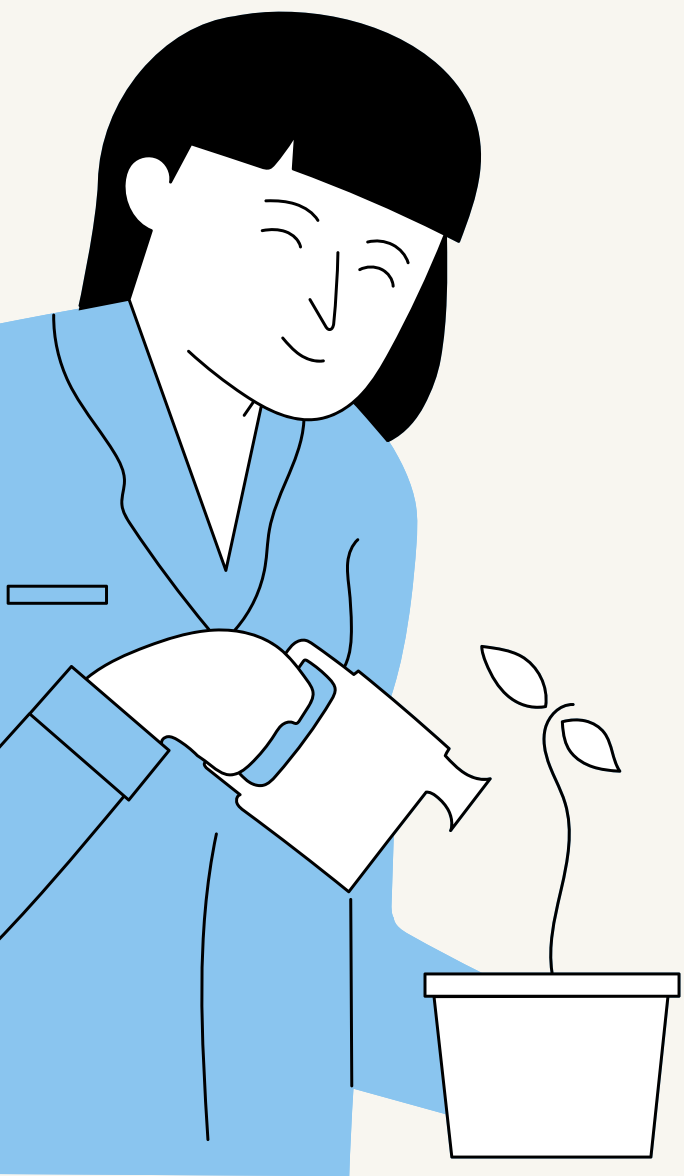
1. **ปัญญาเพื่อการวิจารณ์** รู้จักตั้งคำถามต่ออำนาจ ข่าวสาร และ
ไม่เชื่ออะไรง่าย
2. **ปัญญาเพื่อความงาม** เห็นความงามในความเศร้า เข้าใจ
สุนทรียภาพของชีวิตแม้ในเรื่องโศกนาฏกรรม
3. **ปัญญาเพื่อจริยธรรม** เกิดความละอายต่อการทำชั่ว อยากเป็น
คนที่ดีขึ้นเพื่อไม่เบียดเบียนผู้อื่น
4. **ปัญญาเพื่อการเปลี่ยนแปลง** มีแรงบันดาลใจในการเป็นส่วน
หนึ่งของการแก้ไขปัญหาทั้งระดับตนเองและสังคม



วรรณกรรมคือแบบจำลอง

หัวใจของปัญญาชน

- ปัญญาที่แท้จริงคือความสามารถในการมองเห็นความทุกข์ของผู้อื่น
- ไม่เพิกเฉยต่อความยุติธรรมทั้งในเชิงโครงสร้างและจิตใจ



เกณฑ์การประเมิน	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
1. ความถูกต้อง ครบถ้วน (Content)	ตอบคำถามได้ถูกต้องครบถ้วนตามเนื้อเรื่อง ระบุรายละเอียดสำคัญและเหตุการณ์สำคัญได้แม่นยำ	ตอบคำถามได้ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ ขาดรายละเอียดเล็กน้อย	ตอบคำถามได้บางส่วน ข้อมูลสำคัญขาดหาย หรือมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนบ้าง	ตอบคำถามไม่ตรงประเด็น หรือเข้าใจเนื้อเรื่องผิดพลาด
2. การวิเคราะห์ และตีความ (Analysis)	วิเคราะห์เจาะลึก เชื่อมโยงเหตุผลของการกระทำตัวละครได้ดีเยี่ยม ตีความสัญญาะได้ลึกซึ้ง	วิเคราะห์ได้ดี มีเหตุผลประกอบชัดเจน ตีความสัญญาะได้ถูกต้องตามบริบท	วิเคราะห์ได้ระดับเบื้องต้น อธิบายตามเนื้อหา ไม่ได้ตีความลึกซึ้ง	ไม่มีการวิเคราะห์ เพียงแต่เล่าเรื่องย่อซ้ำ หรือตอบแบบกำปั้นทุบดิน
3. การยก ตัวอย่างประกอบ (Evidence)	มีการยกตัวอย่างเหตุการณ์ บทพูด หรือฉากจากเรื่องมาสนับสนุนความคิดเห็นได้อย่างชัดเจนและเหมาะสมที่สุด	มีการยกตัวอย่างประกอบคำตอบได้สอดคล้องกับเนื้อหา	ยกตัวอย่างบ้างแต่ไม่ชัดเจน หรือไม่ตรงประเด็นนัก	ไม่มีการยกตัวอย่างประกอบการอธิบาย
4. การเชื่อมโยง สังคม (Synthesis)	เชื่อมโยงเรื่องราวสู่ปัญหาสังคมจริงได้อย่างมีวิจารณ์ญาณ แสดงทัศนะที่คมคายและสร้างสรรค์	เชื่อมโยงสู่สังคมได้ดี มองเห็นปัญหาที่สอดคล้องกับเรื่อง	เชื่อมโยงได้บ้าง แต่ยังเป็นมุมมองทั่วไป ไม่แปลกใหม่	ไม่สามารถเชื่อมโยงเรื่องราวกับบริบทสังคมได้
5. การใช้ภาษา (Language)	ใช้ภาษาเขียนสละสลวย เป็นทางการ เรียบเรียงความคิดเป็นระบบ อ่านเข้าใจง่าย ไม่มีคำผิด	ใช้ภาษาถูกต้อง สื่อความหมายได้ดี เรียบเรียงเนื้อหาได้ต่อเนื่อง	ใช้ภาษาพอใช้ได้ แต่การเรียบเรียงอาจสับสนบ้าง หรือมีคำสะกดผิด	ใช้ภาษาพูดปนภาษาเขียน เรียบเรียงวกวน อ่านเข้าใจยาก